

ZSIDÓ-KERESZTÉNY KAPCSOLATOK (TÖRTÉNELEM ÉS JELEN)

kollokviumi és tanulmányi (vizsga)irodalom

Tanegységi ETR-kód: WHNMÖ203

Abbreviatúra: F = fakultatív

A tanegység teljesítésének formája: Az alábbi irodalom ismerte és vizsgán történő referálása. Három [F]-tétel választása nem [F]-tételek kiváltásával lehetséges.

Kollokviumi előfeltételek:

- 1/ az írásbeli feladatok vizsga előtti (legkevesebb egy héttel megelőző) benyújtása;
- 2/ írásban való közlése annak, hogy az [F]-tételek közül a Hallgató melyeket gondolja a jövőben elolvasni, és melyeket tartja a későbbiekben hasznosíthatónak oktatói munkájában.

1. A ZSIDÓ-KERESZTÉNY KAPCSOLATTÖRTÉNET GENEZISÉHEZ

Aranyszájú Szent János: Beszéd a zsidók ellen. Első beszéd. (Fordította, a bevezetést és a jegyzeteket írta: Vattamány Gyula.) Budapest: WJLF. [2005.] 45-67. [F]

Barnabás levele. In: pl.: Apostoli atyák. Budapest: Szent István Társulat. ([Sorozatcím:] Ókeresztény Írók. III. kötet.) 1981¹, 1988². 218-245. [F] = <http://enok.uw.hu/Barnabas.html>

Baeck, Leo: Júdaizmus az egyházban. In: Theologiai Szemle, (ÚF 36.) 1994/5. 286-291. [F] = http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/baeck_judaizmus_az_egyhazban_theol_szemle_1994_5_304-309.pdf

Hainthaler, Theresia: A görög gondolatiság a korai kereszténységben. A kereszténység „hellenizálása”? In: Vigilia, (69.) 2004/4. 271-282. [F] = http://epa.oszk.hu/02900/02970/00764/pdf/EPA02970_vigilia_2004_04_271-282.pdf

Hengel, Martin: Az őskeresztény történelem döntő korszaka. Az egyetemes misszió felé vezető út. In: Uő.: Óskeresztény történetírás. Budapest: Kálvin János Kiadó. 2010. 107-120., 162-183.

Jakab Attila: Philon öröksége. Az alexandriai hellenista zsidóság szellemi hagyatéka a keresztény teológiában. In: Vigilia, (69.) 2004/4. 264-270. [F] = http://epa.oszk.hu/02900/02970/00764/pdf/EPA02970_vigilia_2004_04_264-270.pdf

Justinus: Párbeszéd a zsidó Trifónnal. In: pl.: A második századi görög apologéták. Budapest: Szent István Társulat. ([Sorozatcím:] Ókeresztény Írók. VIII. kötet.) 1984. 59-64.; 133-311. [F]
Elektronikusan: ismeretlen fordítótól származó szöveggel (az utolsó kilenc és fél fejezet kivételével): <http://enok.uw.hu/Trifon.html>

Kessler, Colette: Szent Pál – zsidó szemszögből. Mérleg, (34.) 1998/1. 53-67. [F] = http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/kessler_colette_szent_pal_-_zsido_szemszogbol_merleg_98_1_53-67.pdf

Marquardt, Friedrich-Wilhelm: A hét noéi parancsolat. In: Egyház és Világ, (1.) 1990/17. (XI. 30.) 4-8.: http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/marquardt_a_het_noei_parancsolat_ev_1990_17_5-8.pdf

Nagy Antal Mihály: Örök Szövetség. Sárospatak: A Sárospataki Református Kollégium Theológiai Akadémiájának kiadványai. 7. 1997. [2., bővített kiadás.] 227-239., 283-297.

Neuner, Peter: A kereszténység hellenizálódása mint az inkulturáció modellje. In: MÉRLEG, (35.) 1999/1. 29-42. [F] =

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/neuner_a_keresztenyseg_hellenizalodasa_mint_az_inkulturacio_modellje_merleg_99_1_29-42_0.pdf

Vattamány Gyula: Aranyszájú Szent János a krisztusgyilkosokról. In: Hetek, (8.) 2004/14. (= április 2.) = <http://epa.oszk.hu/00800/00804/00317/45482.html>

Wright, Tom: Pál, Jézus és a kereszténység. In: Uő.: Az én evangéliumom szerint. Mit mondott Pál valójában? Budapest: Kálvin János Kiadó. 2018. 185-204. [F]

Xeravits Géza: Zsidóság és hellenizmus. Néhány pillanatkép. In: Vigilia, (69.) 2004/4. 256-263 [F] = http://epa.oszk.hu/02900/02970/00764/pdf/EPA02970_vigilia_2004_04_256-263.pdf

Xeravits Géza: A jamniai zsinat mítosza. In: Vigilia, (77.) 2012/6. 402-409. [F] = http://real.mtak.hu/24026/1/Xeravits_Geza_Vigilia_2012_6_u.pdf

Zsengeller József: Test és lélek. Jézus feltámadása és a zsidó feltámadáshit interakciója a hellenisztikus-római korban. In: Vigilia, (69.) 2004/4. 247-255. [F] =

http://epa.oszk.hu/02900/02970/00764/pdf/EPA02970_vigilia_2004_04_247-255.pdf

2. A ZSIDÓSÁG VILÁGA

Buber, Martin: Góg és Magóg. Haszid krónika. Budapest: Bábel Kiadó. 1999. [F]

Czire Szabolcs: Jézus, a karizmatikus csodatevő próféta és tanító. Párbeszéd Vermes Géza Jézus-portréjával. In: Keresztény Magvető, (113.) 2007/3. 241-258. [F]

http://epa.oszk.hu/02100/02190/00211/pdf/KM_2007_03_241.pdf

Flusser, David: Jézus. Az ókori zsidó történelem és irodalom tükrében. Budapest: Múlt és Jövő Lap- és Könyvkiadó. [1995] 11-23., 43-79., 131-144.

Scholem, Gershom: A kabbala helye az európai szellemtörténetben. Válogatott írások I-II. Budapest: Atalantisz. (A kútnál.) 1995. [F]

Stemberger, Günter: A zsidó irodalom története. Budapest: Osiris Kiadó. 2001. [F]

Vass György SJ: Történelmi valóság és vallásos értelmezés. Megjegyzések Vermes Géza könyveihez. In: MÉRLEG, (38.) 2002/3. 315-325. [F]

Vermes Géza: A hit és a történelem Jézusa különböző. Vita Joseph Ratzingerrel. In: MÉRLEG: (43.) 2007/3. 292-300. [F] =

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/vermes_a_hit_es_a_tortenelem_jezusa_vita_ratzingerrrel_merleg_07_3.pdf

Vermes Géza: Jézus változó arcai. In: MÉRLEG: (36.) 2000/4. 444-451. [F] =

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/vermes_geza_jezus_valtozo_arcai_merleg_00_4_444-451.pdf

Vermes Géza: Válasz P. Vass Györgynek. In: MÉRLEG: (38.) 2002/3. 325-326. [F]

• A ZSIDÓ ÜNNEPEKHEZ:

Babits Antal: Zsidó ünnepek. Budapest: Ikva Könyvkiadó. 1989. [F]

Hahn István: Zsidó ünnepek és népszokások. Budapest: Makkabi. 1995. [F]

Vries, Simon Philip de: Zsidó rítusok és jelképek. Budapest: Talentum. 2000. [F]

3. KERESZTÉNYSÉG, EGYHÁZAK – ZSIDÓSÁG ÉS ANTISZEMITIZMUS

Chrispinus, Gilbertus: Egy zsidó és egy keresztény disputája a keresztény hitről. Fordította, jegyzetekkel ellátta, és a bevezető tanulmányt írta: Dér Katalin. Budapest: Jöszöveg Műhely Kiadó. [s.a.] [F]

Endreffy Zoltán: Az antijudaizmustól az antiszemitizmusig. In: A holokauszt Magyarországon európai perspektívában. (Szerk.: Molnár Judit.) Budapest: Balassi Kiadó. 2005. 205-215. [F] =

http://www.hdke.hu/files/csatolmanyok/13_EndreffyZoltan_AzAntijudaizmustol_AAantiszemitizmusig.pdf

Kertzet, David I.: A pápák a zsidók ellen. A Vatikán szerepe az újkori antiszemitizmus kibontakozásában. Budapest: Ulpius-ház Könyvkiadó. 2003. [Orig.: 2001.] [F]

Két igazi izráelita életútja. I. rész: Lichtenstein Izsák (1824-1909) kerületi rabbi története (Tápiószele-Tiszaeszlár-Budapest); II. rész: Ungár Aladár (1905-1970) - egy Krisztusban hívő zsidó rövid életrajza. Evangéliumi Kiadó. [F]

• **LUTHER, KÁLVIN ÉS A REFORMÁTOROK A ZSIDÓSÁGRÓL:**

Csepregi Zoltán: Zsidómisszió, vérvád, hebraisztika. Ötven forrás a reformáció és a zsidóság kapcsolatának kérdéséhez. Budapest: Luther Kiadó. 2004. 1-63. [F] + *Kötelezően olvasandó dokumentumok:* 2., 35.

http://medit.lutheran.hu/sites/medit2.lutheran.hu/files/medit/csepregi_zoltan_zsidomisszio_vervad_hebraisztika.pdf

Quinley, Harold E. – Glock, Charles Y.: Az antiszemitizmus keresztény gyökerei. In: A modern antiszemitizmus. (Szerk.) Kovács András. Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó, 1999. 273-289.

Radford, Rosemary Ruether: A keresztény antijudaista mítosz teológiai kritikája. In: *Majsai Tamás:* Zsidóság, egyházak, teológia. Budapest: Wesley János Lelkészképző Főiskola. (WJLF Tanulmányok. 2.) 1998. 90-134. [F] =

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/ruether_a_kereszteny_antijudaista_mitosz_theologiai_kritikaja.pdf

Radford, Rosemary Ruether: Az antiszemitizmus teológiai gyökerei. In: A modern antiszemitizmus. Op. cit., 96-116.

Röck Gyula: Zsidó volt-e Jézus. Dombóvár: Bagó Mihály Könyvkiadó. [„A magyar múlt eltitkolt évezredei” c. sorozatban] 1943. [Reprint: 2001.] [F]

4. AZ ANTISZEMITIZMUS TÖRTÉNETÉHEZ

A nagy per (zsidókérdés). Budapest: Soli Deo Gloria kiadás. 1933. [F] =

http://mtdaportal.extra.hu/books/a_nagy_per.pdf

Bibó István: Zsidókérdés Magyarországon 1944 után. In: Zsidókérdés, asszimiláció, antiszemitizmus. Tanulmányok a zsidókérdésről a huszadik századi Magyarországon. (Sajtó alá rendezte: Hanák Péter.) Budapest: Gondolat Kiadó. 1984. 117-294. [F] =

<http://mek.niif.hu/02000/02043/html/362.html>

Eötvös Károly: A nagy per, mely ezer éve folyik, s még sincs vége. Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó. ([Sorozatcím:] Magyar Elbeszélők) I-II. 1968. [F] =

http://mtdaportal.extra.hu/books/A_nagy_per_1.pdf

http://mtdaportal.extra.hu/books/A_nagy_per_2.pdf

http://mtdaportal.extra.hu/books/A_nagy_per_3.pdf

Fein, Helen: Az antiszemitizmus eredetének és fejlődésének gyökerei. In: A modern antiszemitizmus. Op. cit., 117-126. [F]

Karády Viktor: Iskolarendszer és felekezeti egyenlőtlenségek Magyarországon. (1867-1945). Budapest: Replika Kör. 1997. 95-143. [F]

Katz, Jakov: Az előítéllettől a tömeggyilkosságig. Budapest: Osiris Kiadó. (Osiris könyvtár. Judaica) 2001. Különösen: 7-79., 425-459. [F]

Nagy Péter Tibor: A numerus clausus hetvenöt év után. In: Világosság, (36.) 1995/2. 72-80.: <http://oktatas.uni.hu/keret.cgi/?szovegek/NPT/Xanumerusclausushetvenotevutan.htm>

Sartre, Jean-Paul: Vádirat az antiszemitizmus ellen. In: A modern antiszemitizmus. Op. cit., 219-223. [F]

Tiszaeszlár

➤ **Komoróczy Géza:** A tiszaeszlári vérvád:

http://www.szombat.org/ftp/tiszaeszlari_komoroczy.pdf

Ungvári Tamás: Ahasvérus és Shylock. A "zsidókérdés" Magyarországon. . A „zsidókérdés” Magyarországon. Budapest: Akadémiai Kiadó. 1999. [F]

Zsidókérdés, asszimiláció, antiszemitizmus. Tanulmányok a zsidókérdésről a huszadik századi Magyarországon. Budapest: Gondolat, 1984. 5-115. [Olvasni különös tekintettel az egyházi szerzőkre!]. [F] =

A Huszadik Század körkérdése cím külön is:

A zsidókérdés Magyarországon. A Huszadik Század körkérdése. Budapest:

Társadalomtudományi Társaság. ([Sorozatszám:] A Huszadik Század könyvtára, 64.) 1917.:

http://mtdportal.extra.hu/books/a_zsidokerdes_magyarorszagon.pdf

A vitát kiváltó írás:

Ágoston Péter: A zsidók útja. Nagyvárad: nagyváradai Társadalomtudományi Társaság. ([Sorozatszám:] A jövő kérdései, 2.) 1917. [F] =

http://www.fszek.hu/mtda/Agoston-Zsidok_utja.pdf

Reflexió Ágoston Péter írására [F]:

Mi az igazság? Válasz Ágoston Péter A zsidók útja című munkájára. ([Szerzők:]

Balthezár Dezső, Blau Lajos, Venetianer Lajos et alii) Budapest: Egyenlőség

Könyvkiadóhivatala. 1917.: http://mtdportal.extra.hu/books/mi_az_igazsag.pdf

5. EGYHÁZAK, KERESZTÉNYSÉG ÉS SOÁ

A Barmeni Teológiai Nyilatkozat (1934). In: Evangélikus Naptár. Budapest: Luther Kiadó. 2004. 142-145.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/barmeni_teologiai_nyilatkozat_1934.pdf

Antiszemitizmus, Soá és az egyház. Egy német teológiai munkaközösség tanulmánya, 1995.

In: Mérleg, (39.) 2003/1. 71-85.: <http://www.merleg-digest.eu/antiszemizmus-soa-es-az-egyhazi/>

Braham, Randolph L.: Magyarország keresztény egyházai és a holokauszt. In: Múlt és Jövő, (12). (ÚF: 11.) 2006/3-4. 43-60.: In: Tanulmányok a Holokausztról I. (Szerk.: Randolph L. Braham.) Budapest: Balassi Kiadó. 2001. 9-36.:

http://www.multesjovo.hu/en/aitdownloadablefiles/download/aitfile/aitfile_id/2460/

Embermentő vagy gyilkos? Kurt Gerstein. =

http://www.holokausztmagyarorszagon.hu/index.php?section=1&chapter=14_2_5&type=content

Emlékezünk: megfontolások a Soáról. (1998.): <http://www.katolikus.hu/roma/soa.html> = In:

Kizöldülő olajfa. Hivatalos megnyilatkozások a zsidó-keresztény árbeszédben. (Szerk.:

Dobos Károly Dániel – Nagypál Szabolcs.) Budapest: L'Harmattan. 2011. 61-69. [F]

Gáli József: A püspök madarai. In: Szúnyogok és nemeskócsagok. Szépirodalmi

Könyvkiadó. 1981. 122-158. [F]

Hetényi Varga Károly: A magyar katolikus egyház az üldözöttekért (1944-1945). In:

Magyarország 1944. Üldöztetés – Embermentés. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó–Pro

Homine–1944 Emlékbizottság. 1994. 115-149.

Madievski, Samson: Németország keresztény egyházai a holokauszt után. In: Múlt és Jövő, (ÚF: 11.) 2000/3-4. 61-72. [F] =

http://www.multesjovo.hu/en/aitdownloadablefiles/download/aitfile/aitfile_id/2461/

Magyar megfontolások a Soáról. (Szerkesztette: Hamp Gábor, Horányi Özséb, Rábai László.) Budapest–Pannonhalma: Balassi Kiadó – Magyar Pax Romana Fórum – Pannonhalmi Főapátság. 1999. [F]

A konferencia-előadások jegyzetanyag nélküli szövegeinek e-verziója:

<http://www.magypaxromana.hu/kiadvanyok/soa/tartalom.htm>

Majsai Tamás: A protestáns egyházak az üldözés ellen. In: Magyarország 1944., op. cit., 150-184.:

http://www.wesley.hu/sites/default/files/fajlok/majsai_a_protestans_egyhazak_az_uldozes_ellen_1994_v_corr_16.02.16_0.pdf

Majsai Tamás: Holocaust és kereszténység – teológus szemmel. In: Barátság 1995[2]/5. 865-871. = In: *Majsai Tamás: Zsidóság, egyházak, teológia.* Budapest: Wesley János Lelekeszképző Főiskola. (WJLF Tanulmányok. 2.) 1998. 59-76.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/majsai_holocaust_es_keresztenyseg_-_theologus_szemmel_baratsag_1995.pdf

„*Mit brennender Sorge*” enciklika (1937.03.14.):

<http://szit.katolikus.hu/feltoltes/Mit%20brennender%20Sorge.pdf>

Szita Szabolcs: A jeruzsálemi Jad Vasém Emlékinstitut létrejötte és tevékenysége. In: Magyarország 144., op. cit., 212-232. [F]

Trutwin, Werner: Vallomás, félhomályban. A Soáról szóló vatikáni nyilatkozat. In: Mérés, (35.) 1999/1. 63-73. [F]

• **A Vatikán és XII. Pius a Vészkorszak idején:**

A Vatikán és a vészkorszak. In: Mérés (39.) 2003/1. 105-108. [F]

Blet, Pierre SJ: XII. Pius és a második világháború a Vatikán archívumai alapján. Budapest: Új Ember. [S. a.] [Orig.: 1997.] [F]

Braham, Randolph L.: A Vatikán: emlékezés és felejtés. A katolikus egyház és a zsidók a náciizmus korában. In: Múlt és Jövő, (ÚF: 10.) 1999/1. 18-38. [F] =

<http://www.c3.hu/scripta/multesjovo/99/01/braha.htm>

Karsai László: A hosszú hallgatás. XII. Pius pápa és a holokauszt. In: HETEK, XII. évf., 22. sz. (2008. május. 30.) [F] = <http://epa.oszk.hu/00800/00804/00535/68299.html>

Novák Attila: Az igazi bűnösök. Costa Gavras: Ámen. =

<https://www.szombat.org/archivum/az-igazi-bunosok-costa-gavras-amen-1352774056>

Szabó Ferenc: XII. Pius és a Holokauszt. Szélgjegyzetek Costa-Gavras „Ámen” című filmjéhez. [F] = <http://w3.exnet.hu/~tavlatok/5806.htm>

• **A BOTLATÓKÖVEK**

Csordás Lajos: Emlékezni lépten-nyomon. "Botlókövek" a holokauszt áldozataiért. In: Népszabadság, 2007. április 27.: <http://www.2b-org.hu/sajto104.html>

• **A GOLDHAGEN-VITA IRODALMÁBÓL**

Deák István: Visszapillantás a Goldhagen-vitára. In: BUKSZ, 1997/3. [F] =

<http://www.c3.hu/scripta/buksz/97/03/deak.htm>

• **JEDWABNE**

Deák István: A jedwabnei tragédia, 1941. Kollektív felelősség, kollektív dicsőség. In: História, 2002/8.: <http://www.historia.hu/archivum/2002/0208deak.htm>

• **KÖRÖSMEZŐ – KAMENYEC-PODOLSZKIJ-I DEPORTÁLÁS (1941):**

Majsai Tamás: A körösmezei zsidódeportálás 1941-ben. In: Ráday Gyűjtemény Évkönyve IV-V. 1986. Budapest. 59-86. [A történetek első és legátfogóbb, egyes adatait és konklúzióit illetően azonban mára már kissé elavult tudományos feldolgozása.] [F]

http://www.korosmezo1941.netai.net/files/mt_a_korosmezei_zsdep_1941_mt.pdf

Majsai Tamás: A magyar Holocaust első felvonása, 1941. In: Holocaust Emlékkönyv. A vidéki zsidóság deportálásának 50. évfordulója alkalmából. Budapest: TEDISZ. 1994. 303-309. [F]

http://www.korosmezo1941.netai.net/files/koros_tedisz_wp_honlapra.pdf

Majsai Tamás: Iratok a körösmezei zsidódeportálás történetéhez 1941. In: Ráday Gyűjtemény Évkönyve IV-V. 1986. Budapest. 195-237. [F]

http://www.korosmezo1941.netai.net/files/Korosmezo_dokumentumok.pdf

Braham, Randolph L.: A kamenyec-podolszkiji vérengzés. In: Uó.: A népirtás politikája. A Holocaust Magyarországon. Budapest: Belvárosi Könyvkiadó. I. 1997[2.] 197-206. [A történetek igen részletes, a kutatási adatokat illetően azonban kissé már elavult, de ma is a legismertebb és leggyakrabban használt feldolgozása. – Egyelőre nem véglegesített htm-es szövegrekonstrukcióval és pdf-verzióban:] [F]

<http://mek.oszk.hu/11500/11506/html/4.brahamkotet1.htm>

http://mek.oszk.hu/11500/11506/pdf/11506_1.pdf

Majsai Tamás: Kamenyec-Podolszkijra emlékezünk. In: Élet és Irodalom, (50.) 2006/25. (= szeptember 1.)

<http://www.es.hu/index.php?view=doc:14344>

Majsai Tamás: A Soá Magyarországon 1941-ben. (Vázlat) In: Tilalomfák ellenében. Köszöntő könyv Várdy Péter 75. születésnapjára. (Szerkesztette: Majsai Tamás.) Budapest: WJLF – Theológus és Lelkész Szak. ([Sorozatcím:] Wesley Jubileumi Kötetek. 7.) 2010. 83-115. [F]

http://www.korosmezo1941.netai.net/files/majsai_tamas_a_soa_magyarorszagon.PDF

5/A. PORRAJMOS

A holokaust az emberről szól. Katz Katalin egyetemi tanárral Kertész Péter beszélget. In: Élet és Irodalom, (44.) 2004/41. (X. 13.) 9. [F] = <https://www.es.hu/old/0041/interju.htm>

Balogh Beáta: Emlékezés a roma holokausztra – Dosszié. In: Népszabadság, (56.) 2008. augusztus 4.: <http://nol.hu/archivum/archiv-501981-299256>

Bársony János: Romák sorsa az 1940-es évek második felében Magyarországon. In: Múltunk, (53.) 2008/1. 222-256.: <http://efolyoirat.niif.hu/00900/00995/00013/pdf/barsonyj.pdf>

Bársony János: Viták és tények a pharrajimosról, a roma holokausztról. In: Beszélő, (III/XII.) 2007/4. 48-54. [F] = <http://beszelo.c3.hu/cikkek/vitak-es-tenyek-a-pharrajimosrol-a-roma-holokausztrrol>

Büki Péter: Két könyv a cigány holokausztról. (Karola Fings - Herbert Heuss - Frank Sparing: Szintik és romák a náci rendszer idején; Donald Kenrick - Graham Puxon: Cigányok a horogkereszt alatt). In: Ezredvég, (XII.) 2002/6-7. 88-90.: <http://magyar-irodalom.elte.hu/ezredveg/0206-7/0206-74.html>

Choli Daróczi József: Elvitték a cigányokat. [Vers.] = http://nemzetisegek.hu/repertorium/2009/04/belivek_2.pdf

Daróczi Ágnes: Mégis, kinek a halottai? In: Népszabadság, (63.) 2005/178/2. (VIII. 1.) 4. [F] = <http://nol.hu/archivum/archiv-372148-185691>

Dupcsik Csaba: „...Itt az alkalom a kivégzésükre”. A roma holokausztról. In: Holmi, (18.) 2006/6. 824-832. [F] = <http://www.holmi.org/pdf/holmi2006-06.pdf>

Dupcsik Csaba: A Roma Holokaust az oktatásban. = <http://www.hdke.hu/files/csatolmanyok/RomaHolokaust.pdf>

Fings, K. – Heuss, H. – Sparing, F.: Szintik és romák a náci rendszer idején. A „fajelmélettől” a lágerekig. Budapest: Pont Kiadó. ([Sorozatócím:] Interface.) 2001. [F]

Fraser, Sir Angus [Angus Robert Charles Fraser]: Az elfelejtett Holocaust. In: Uő.: A cigányok. Budapest: Osiris Kiadó. 1996. 232-245. [F]

Karsai László: Cigánykérdés Magyarországon 1944-1945. In: Regio, (2.) 1991/1. 124-143.: <http://www.epa.oszk.hu/00000/00036/00005/pdf/18.pdf>

Katz Katalin: A visszafojtott emlékezet. Magyarországi romák holokausztörténetéhez. Budapest: Pont Kiadó. 2005. [F]

Kenrick, Donald – Puxon, Grattan: Cigányok a horogkereszt alatt. Budapest: Pont Kiadó. ([Sorozatócím:] Interface.) 2001. [F]

Majsai Tamás: Soá, Porrajmos, Holocaust. Egy (irodalom)történész esete a "poromajos"-szal. In: Nyisd meg szád a néma helyett. I. Köszöntő könyv Iványi Gábor 60.

születésnapjára. (Szerk.: Bánlaky Pál, Bukovics István, Lukács Péter, Majsai Tamás.) Budapest: WJLF – Theológus és Lelekesz Szak. ([Sorozatócím:] Wesley Jubileumi Kötetek. 8/a.) 2011. 323-346. [F] =

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/majsai_so_a_porrajmos_holocaust_in_ig60_i_323-346.pdf

Nagy László: A roma holocaust, mint identitás-meghatározó tényező a magyarországi szépirodalmi alkotásokban. [F] =

<http://vilagszabadsag.hu/index.php?f=668>

Németh István: Szintik és romák a náci rendszerben. In: Uő.: Fajpolitika és népiártás (13.03.10.), 11-12.:

http://www.grotius.hu/doc/pub/CILYJG/2013-03-10_nemeth_istvan_fajpolitika-es-nepirtas.pdf

Pharrajimos. Romák sorsa a holocaust idején. (Szerkesztette: Bársony János – Daróczi Ágnes) Budapest: L'Harmattan. ([Sorozatócím:] Romaverzum) [2004.] + [Melléklet:] Pharrajimos.

Képek, dokumentumok. [Budapest:] L'Harmattan. [F]

Pócsik Andrea: „Az emlékezés állandóan megújuló formákat követel.” Egy romaholokauszt-film kálváriája. In: Amaro Drom, (16.) 2006/1. 25-27. [F] =

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/pocsik_andrea_a_mi_pharrajimosunk_ad_08.08.26.pdf

Porrajmos. Roma Holocaust túlélők nyilatkoznak. (Szerk.: Bernáth Gábor.) [Budapest:] Roma Sajtóközpont Könyvek. 2. 2000.:

<http://romasajtokozpont.hu/wp-content/uploads/2014/02/ROMA-Holocaust.pdf>

KÖTELEZŐ:

Michael Stewart bevezetője ÉS egy-egy emlékezés elolvasása és írásbeli referálása a „Gyerekfejjel”, „Lányok” és a „Férfiak” fejezetekből, valamint a kronológiai tanulmányozása.

Purcsi Barna Gyula: A cigánykérdés „gyökeres és végleges megoldása”. Tanulmányok a XX. századi „cigánykérdés” történetéből. (A Porrajmos, a II. világháborús cigány népiártás 60. évfordulójára.) Debrecen: Csokonai Kiadó. 2004. [F]

Roma holokauszt. (Holokauszt és Társadalmi Konfliktusok c. honlapon.) =

http://www.htkp.org/index.php?option=com_content&task=view&id=31&Itemid=33

Sándor Tibor: A látható és a láthatatlan. Emberekkel történt; Porrajmos. Zsidó és cigány holocaust Magyarországon: új dokumentumfilmek a történelem ismertnek vélt ismeretlen korszakáról. In: Filmvilág, (XLIII.) 2000/9. 12-13.:

<http://www.c3.hu/scripta/filmvilag/0009/sandor.htm>

Visszabeszélő. [Terminológiai vita a "Porrajmos" szóról.] In: Beszélő, (III/V.) 2000/11. 121-124.:

<http://beszelo.c3.hu/00/11/21/vissza.htm>

➤ *Vita a Parrajmosról [F]*

„A bűnygyben nem veszi észre a rendkívüliségét” – Keserű, indulatos vita tört ki a magyar roma holokausztról. In: NOL, 2016. szeptember 11.:

<http://nol.hu/belfold/ciganysag-holokauszt-magyarország-vita-konyv-masodik-vilaghaboru-1631295>

Heindl Péter: Büszkeség és előítélet. Vita a roma vézskorszakról. In: Eszmélet, 2017. július 27.: <http://eszmelet.hu/heindl-peter-buszkeseg-es-elotelet/>

Heindl Péter: Büszkeség és előítélet. Vita a roma vézskorszakról. Ami az Eszmélet online cikkei között 2017. július 27-én megjelent írásból kimaradt. 2017. augusztus 8.:

http://heindlpeterblogja.blog.hu/2017/08/08/buszkeseg_es_elotelet_vita_a_roma_vezskorszakrol

Heindl Péter: A „Büszkeség és előítélet” című tanulmány függeléke és irodalomjegyzéke. 2017. augusztus 8.:

http://heindlpeterblogja.blog.hu/2017/08/08/a_buszkeseg_es_elotelet_cimu_tanulmany_fuggeloke_es_irodalomjegyzeke

Karsai László: A történészek és a roma holokauszt. Vita Heindl Péterrel. In: Eszmélet, 2017. augusztus 17.: <http://eszmelet.hu/karsai-laszlo-a-torteneszek-es-a-roma-holokauszt/>

Heindl Péter: Történész és előítélet. Válasz Karsai László „A történészek és a roma holokauszt” című vitairatára. (2017. október 6.):

http://heindlpeterblogja.blog.hu/2017/10/06/torteneszek_es_elotelet

6. ZSIDÓ-KERESZTÉNY KAPCSOLATOK A SOÁ UTÁNI ÚJ ORIENTÁCIÓ JEGYÉBEN

• IZRAEL ÉS AZ ÖKUMENÉ

Rosenzweig, Franz: Nem hang és füst. Válogatott írások. Budapest: Holnap Kiadó. 1990. 5-23.

Dabru emet / Az igazat szólni! Zsidó nyilatkozat a keresztényekről és a kereszténységről. In: NYT, 2000. szeptember 10. Magyar fordítás (= In: Kizöldülő olajfa..., 136-139.):

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/dabru_emet_00.09.10._magyarul.pdf

Ortodox rabbinikus nyilatkozat a kereszténységről. In: CJCUC, 2015. december 3. Magyar fordítás:

<http://www.szombat.org/politika/ortodox-rabbinikus-nyilatkozat-a-keresztenysegrol>

• A SOÁ UTÁNI ZSIDÓ-KERESZTÉNY KAPCSOLATOK THEOLÓGIAI KONTEXTUSÁHOZ

Baumbach, Günther: A keresztény-zsidó párbeszéd (ösztönzések és új felismerések). In: Mérleg, (19.) 1983/2. 135-158. [F] =

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/baumbach_a_kereszteny-zsido_parbeszed_merleg_83_02_135-158.pdf

Blum, E. – Schmid, H. – Stegemann, E.: Igazság és szeretet. In: Egyház és Világ, (2.) 1991/12. (VII. 26.) 4-7. [F] = In: Majsai Tamás: Zsidóság, egyházak, teológia (II.) (Szakfordítások) Budapest: Wesley János Lelkészképző Főiskola. Theológus és Lelkész Szak. WJLF – Ökumenika Tanszéki Kiadványok 8.) 2008. 59-68.:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/zsidóság-uj_wjlf_tan_folyt_mind_ford_rev.14.04.19.pdf

Fabiny Tamás: A názáreti testvér keresése. Zsidó szerzők Jézus-könyvei. In: Credo, (2.) 1996/1-2. 40-45.

http://epa.oszk.hu/02300/02357/00002/pdf/EPA02357_Credo_02_1996_1-2_040-045.pdf

Klenicki, Leon: Zsidó szemmel a keresztyénségről. Theologiai Szemle, (ÚF 36.) 1994/3. 130-136, és 1994/4. 190-195. [F] =

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/theologiai_szemle_1994_2_140ssq_204ssq.pdf

Lapide, Pinchas: Húsvétvasárnap – egy zsidó szemével. In: Mérleg, (31.) 1995/1. 40-44. [F]

Murray, Robert SJ: Szükségünk van-e még az Ószövetségre? In: Mérleg, (26.) 1990/2. 169-184. [F] =

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/murray_szuksegunk_van-e_meg_az_oszovetsegre_merleg_90_2.pdf

Mussner, Franz: A Jézusra és az evangéliumra mondott zsidó „nem”. E „nem” okai és következményei a zsidókra nézve. In: Mérleg, (40.) 2004/3. 251-269. [F] =

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/mussner_franz_a_jezusra_es_az_evangeliumra_mondott_zsido_nem_merleg_04_03_251-269_0.pdf

Nagy Antal Mihály: Örök Szövetség. Sárospatak: A Sárospataki Református Kollégium Theológiai Akadémiájának kiadványai. 7. 1997. [2., bővített kiadás.] 240-282.

Ratzinger, Joseph: Az Evangélium és a Tóra a katekizmusban. Vigilia, (61.) 1996/2. 82-91. [F] =

http://epa.oszk.hu/02900/02970/00666/pdf/EPA02970_vigilia_1996_02_082-091.pdf

Schelkle, Karl Hermann: Izráel „önmagára kimondott átka” Máté 27, 23-25 nyomán.

In: Egyház és Világ, (2.) 1991/4. (III. 22.) 4-7. = In: Majsai Tamás: Zsidóság, egyházak, teológia (II.)..., 49-58.

Tück, Jan-Heiner: Kereszténység gyökerek nélkül? Miért nem szabad kivenni az Ószövetséget a keresztény kánonból? In: Mérleg Online, 2016 02. 16. [F] =

<http://www.merleg-digest.eu/keresztenyseg-gyokerek-nelkul-miert-nem-szabad-kivenni-az-oszovetseget-a-keresztény-kanonbol/>

Xeravits Géza: Egymásban nyerik el teljességüket. In: Új Ember, 2012. szeptember 30. [F] =

<http://ujember.hu/egymasban-nyerik-el-teljesseguket/>

Zsengeller József: Az Ószövetség-értelmezés a zsidó-keresztény párbeszéd tükrében. In: Protestáns Szemle, (59. = ÚF 6.) 1997/1. 1-10. [F]

• A ZSIDÓ-KERESZTÉNY PÁRBESZÉD ÚTJÁN

Nostra Aetate. In: A II. Vatikáni Zsinat tanítása. A zsinati döntések magyarázata és előzményei. Szerk.: Cserháti József & Fábíán Árpád. Budapest: Szent István Társulat. [1975⁴] 405-413.

[Magyarázat: 405-409.] = <http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=9>

Az egyház és a zsidó nép. (1967). Az Egyházak Világtanácsa Hit és Egyházalkotmány Bizottsága nyilatkozata). In: Kizöldülő olajfa..., 89-104. [F]

Irányelvek és útmutatások a „Nostra Aetate” című zsinati nyilatkozat 4. pontjának végrehajtásához. Kiadta a Zsidósággal Való Vallási Kapcsolatok Szentszéki Bizottsága. Vatikán, 1974. december 1. In: Reinhard Neudecker: Az egy Isten sok arca. Keresztény-Zsidó Párbeszéd Könyvtára 1., Magyar Keresztény-Zsidó Tanács - Mérleg kiadása, Budapest, 1992. 111-116. = In: Kizöldülő olajfa..., 43-48.

Nagy Antal Mihály: Örök Szövetség. Op. cit., 355-380. [F]

Ökumenikus megfontolások a zsidó-keresztény párbeszédéről. (1982.) Az Egyházak Világtanácsa nyilatkozata). In: Kizöldülő olajfa..., 105-113.

Az egyházak és a zsidó nép. Egy új megértés felé: A sigtunai tanácskozás kijelentései. (1988.) Az Egyházak Világtanácsa nyilatkozata). In: Kizöldülő olajfa..., 114-117.

A Magyar Katolikus Püspöki Kar nyilatkozata az antiszemizmus és a faji megkülönböztetés ellen. (Budapest, 1992. október 26.) [F]

<http://www.danielcsoport.hu/bunbanat/a-magyar-katolikus-puspoki-kar-nyilatkozata/> = In: Ökumenikus tanulmányi füzetek, 5. szám, 38-39.

Zsidók és keresztények közös vallási alapot keresnek, hogy hozzájáruljanak egy jobb világhoz. (1993.) A Nemzetközi Zsidó–Keresztény Tanács nyilatkozata. [F] In: Kizöldülő olajfa..., 127-135.

A Magyarországi Református Egyház Zsinatának nyilatkozata a zsidósággal való kapcsolatáról. (Budapest, 1990. június.) In: Ökumenikus tanulmányi füzetek, 5. szám. [F] ([Témacím:] Zsinagóga és Egyház.) Budapest: Ökumenikus Tanulmányi Központ. 1993. 36-38.

Az elkötelezettség elmélyítése. Zsidó-keresztény párbeszéd a Canberrai Nagygyűlés (1991) után. (1992.) Az Egyházak Világtanácsa nyilatkozata. In: Kizöldülő olajfa..., 118-121.

Zsidó-keresztény párbeszéd. In: Egyházforum, 1993/3. 50-59. [F]

Pápai Bibliikus Bizottság: „A zsidó nép és szent iratai a keresztény Bibliában” (2001.05.27.) [F]

=

http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/pcb_documents/rc_con_cfaith_doc_20020212_popolo-ebraico_hu.html

Sacred Obligation /Szent kötelesség. A keresztény hit újragondolása a judaizmussal és a zsidó néppel kapcsolatban. Keresztény Tudóscsoport a Keresztény-Zsidó Kapcsolatokért (USA, 2002. szeptember 1.) In: Kizöldülő olajfa..., 140-144.

Az újraelköteleződés ideje. A berlini tizenkét pont: Fölhívás a világ zsidó és keresztény közösségei számára [a seelisbergi tíz pont iránti elköteleződés megerősítése jegyében]. (2009.) A Nemzetközi Zsidó–Keresztény Tanács nyilatkozata. In: Kizöldülő olajfa..., 145-150.

Egy viszony átalakulásának története: A berlini tizenkét pont háttéré. (2009.) A Nemzetközi Zsidó–Keresztény Tanács elemzése. [F] In: Kizöldülő olajfa..., 151-171.

Terray László: Izrael és az evangélium. 150 éves a Norvég Egyházi Misszió. Budapest: Az Egyház és a Zsidóság norvég egyházi szolgálat kiadása. 1994. [F]

7. MISCELLANEA

Lessing, Gotthold Ephraim: Bölcs Náthán. Drámai költemény öt felvonásban. Budapest: Európa Könyvkiadó. 1958. – Jobb híján egy XIX. sz.-i verses recenzió:

http://wesley.hu/sites/default/files/fajlok/mit_meselt_nathan_zsido_a_torok_csaszarnak_szep_ri_gmusokban_1886_bolcs_nathan.pdf

Új kiadás pl.: Uő.: Bölcs Náthán. Drámai költemény öt felvonásban. Budapest: Európa Könyvkiadó. 1958.

*

SEGÉDLETEK

KÉZIKÖNYVEK, BIBLIOGRÁFIÁK, EGYÉB TANULMÁNYI QUELLÉK

A holokausz és a keresztény világ. Szembenezés a múlttal és a jövő kihívásaival. Szerkesztette: Carol Rittner, Stephen D. Smith és Irena Steinfeldt. Pécs-Budapest: Egyházforum-Balassi. 2009. [Alapvető ismereteket közlő OLVASÓKÖNYV. A benne foglaltakat kik-ki a hiányzó ismereteinek pótlására, illetve a már meglévőket kiegészítő, erősítő céllal olvashatja.]

A holokausz krónikája. Budapest: Park Könyvkiadó. Főszerkesztő: Szalay Marianne. 2004.

A magyarországi Holokausz bibliográfiája. I-II. (Szerkesztette: Randolph L. Braham.)

Budapest: Park Könyvkiadó, 2010. = <http://mek.oszk.hu/16100/16180/16180.pdf>

Allerhand, Jacob: A zsidóság története. Az első szentély pusztulásától a Talmud lezárásáig bibliai bevezetéssel. Budapest: MIOK. (Alef-könyvek). 1987. [F]

Attias, Jean-Christophe – Benbassa, Esther: A zsidó kultúra lexikona. Budapest: balassi Kiadó. [2003.]

Bódi Zsuzsanna – Máté Mihály: Magyarországi cigány holokauszt / [...] Válogatott bibliográfia / [...]. In: Bódi Zsuzsanna (Szerk.): Soha többé... / [...] Visszaemlékezések a holokausztra. / [...] Budapest: Magyar Néprajzi Társaság. 2000. 112-134. ([Sorozatszám:] Cigány Néprajzi Tanulmányok, 9.) =

https://kisebbskutato.tk.mta.hu/uploads/files/olvasoszoba/romaszovegtar/Soha_tobbe_cigany_neprajzi_tanulmanyok_8.pdf

Braham, Randolph L.: A népiértés politikája. A Holocaust Magyarországon. Budapest: belvárosi Könyvkiadó. I-II. 1997[2].

E-editio-k:

I.: <http://mek.oszk.hu/11500/11506/html/4.brahamkotet1.pdf>

- nem korrektúrázott html-verzióban:

<http://mek.oszk.hu/11500/11506/html/4.brahamkotet1.htm>

II.: <http://mek.oszk.hu/11500/11506/html/4.brahamkotet2.pdf>

- nem korrektúrázott html-verzióban:

<http://mek.oszk.hu/11500/11506/html/4.brahamkotet2.htm>

Gonda László: A zsidóság Magyarországon 1526-1945. Budapest: Századvég. 1992.

Johnson, Paul: A zsidók története. Budapest: Európa Könyvkiadó. 2005.

Karsai László: *Holokauszt*. Pannonica Kiadó. [S. l.] 2001.

Prekup Anikó: A zsidóság Közép- és Kelet-Európában a 19-20. században. Debrecen: Csokonai Kiadó. (Történelmi Kézikönyvtár). 1997.

Purcsi Barna Gyula: A cigánykérdés „gyökeres és végleges megoldása”. Tanulmányok a XX. századi „cigánykérdés” történetéből. (A Porrajmos, a II. világháborús cigány népiértés 60. évfordulójára.) Debrecen: Csokonai Kiadó. 2004.

Romák a magyar történetírásban. Bibliográfia és digitális szövegtár. (Összeállította: Binder Mátyás.) [T.n.a.q.: 2013.] =

https://kisebbskutato.tk.mta.hu/uploads/files/ROMAK_A_MAGYAR_TOERTENETIRASBAN_bibliografia.pdf

Untermann, Alan: Zsidó hagyományok lexikona. Budapest: helikon Kiadó. 1999. [Orig.: 1997.]

Zsidó lexikon. Szerkesztette: Újvári Péter. Budapest: Zsidó Lexikon. 1929. [Reprint: 1987.]

Webes elérhetősége: <http://mek.niif.hu/04000/04093/html/index.htm>

Önálló WEB-quellék:

CENTROPA. A magyar zsidóság 20. századi története képekben és személyes történetekben elbeszélve. = <http://www.centropa.org/hu>

Alapítvány a társadalmi emlékezetért: <http://zachor.hu/>

A magyar társadalomtudományok digitális archívuma/Zsidókérdés:

http://mtdportal.extra.hu/Bokk_zsidokerdes.html

A Holokauszt Magyarországon: <http://www.holokausztmagyarorszagon.hu>